

ІВАН ІВАНОВИЧ ОГІЄНКО, ЙОГО РОЛЬ В УКРАЇНСЬКІЙ КУЛЬТУРІ

У статті Реви Л. простежено життєвий і творчий шлях видатного українця, патріота, вченого світового виміру І. Огієнка. Показано зростання майстра завдяки «київській» школі В.М. Перетца, його успіхи до часів еміграції. Завдяки архівним матеріалам, зокрема, спогадам О. Назаревського, простежено творчу атмосферу середовища. Проаналізовано науковий доробок ученого, зокрема його мовознавчі досягнення. Мова, за І. Огієнком, є дар Божий, який потрібно оберігати й плекати. Також зосереджено увагу на книгознавчих дослідженнях І. Огієнка.

Ключові слова: Іван Огієнко, наука, мовознавство, книга.

Іван Огієнко – одна із найпомітніших постатей в українській культурі, яка переймалася глибокими та глибинними дослідженнями української мови. Його доля в Україні склалася трагічно. Прихисток собі видатний вчений знайшов у Канаді. Та всі його твори присвячені рідній Вітчизні.

Київ для І. Огієнка був другою вітчизною. 15-річним хлопчиком він пішки прийшов з матір'ю від містечка Брусилова, що на Житомирщині, з метою вчитися в військово-фельдшерській школі, оскільки, походячи з багатодітної родини, тут сім'ї не треба було платити за навчання. Після закінчення училища він за направленням комісії приступає до фельдшерської служби у Київському військовому шпиталі. Однак розчаровується у вибраному фахові, оскільки працював у відділенні психічних та нервових хвороб, а це гнітило вразливу душу. На цей період припадає його несподівана зустріч з фельдшером Колегії Павла Галагана в Києві Андрієм Коровасем, із яким він відвідує вистави українського театру. За свідченням самого І. Огієнка, відбувається його «перше пробудження української свідомості» [20].

В травні 1903 р. І. Огієнко успішно складає іспит зрілості (т.зв. матуру) при Острозькій класичній гімназії, і отримує свідоцтво, яке дає йому можливість вступати до університету св. Володимира, проте з умовою, що він вчитиметься не на історико-філологічному факультеті, а на медичному.

Студентські роки (1903-1909) у Київському університеті припадають на сплеск національно-визвольного руху в Україні. Юнак співробітничав з київськими виданнями «Громадська думка», «Рада», бере участь у «Просвіті» та заснованому М. Грушевським (травень, 1907) Українському науковому товаристві у Києві. Його співтоваришами були М. Грушевський, Б. Грінченко, П. Житецький. Однак за активне співробітництво з національно-свідомими осередками, не дивлячись на те, що він з відзнакою закінчив у 1909 р. університет і завершив кандидатську дисертацію, присвячену дослідженню твору І. Гаяльовського «Ключ розуміння», на запрошення факультету про призначення його на кафедру з професорською стипендією, ректорат відповів відмовою. Причиною тому став лист з міністерства освіти як відповідь на донос професора Т. Флорінського, згодом головного цензора Київського окремого цензурного комітету. На захист І. Огієнка став С. Єфремов із виступом у московській газеті «Русское слово», що долучилося краплею до того, що згодом і сам С. Єфремов потрапив у немилість. Два роки І. Огієнко очікував на дозвіл викладати в університеті, перебуваючись учительством у Київському комерційному училищі та репетиторством, водночас відвідуючи лекції Вищих педагогічних курсів.

Із 1912 р. він – член історичного товариства Нестора-літописця. Співпрацюючи з «Семинарієм» В. Перетца, бере участь в історико-архівних, видавничих, мовознавчих і громадських об'єднаннях. Із науковими експедиціями відвідує архіви, книгозбірні провідних бібліотек і музеїв не лише в Україні, а й поза її межами. На засіданнях оприлюднює результати своїх досліджень. 1912 р. в Петрограді обирається членом-кореспондентом Товариства любителів давньої писемності, а в Києві завершує навчання на Вищих педагогічних курсах [2, с.7].

Протягом 1914 – початку 1915 років І. Огієнко успішно склав магістерські іспити з церковнослов'янської, російської, польської, сербської мов, російської історії та зарубіжних літератур, одержав звання приват-доцента кафедри російської мови та літератури св. Володимира. Талановитий учень професора В. Перетца, учасник «Семинару російської словесності» [15, вип.21, ч.2, с.309-326], невтомний дослідник давніх витоків слова, знову потрапив завдяки доносам під недремне око жандармерії за т.зв. «українозаторську діяльність».

У споминах О. Назаревського [8-10], читаємо:

«В конце января – начале февраля 1915 г. состоялась наша очередная экскурсия в столицу. Уже шла первая мировая война. Петербург был переименован в Петроград. Жизнь стала намного сложнее. Но хотя В.Н. Перетц еще летом 1914 г. был избран в академики и превратился в профессора Петербургского университета, наш киевский семинарий продолжал свою обычную работу под его руководством» (Тут і далі – посилання за фондом ІР НБУВ : Ф.78. – № 1627. – Арк. 15).

«В июне того же 1915 г. состоялась единственная «летняя» экскурсия Семинария, который не мог уже называться «киевским», и не стал еще вполне «петроградским» (арк.17).

«В 1916 г. основное ядро киевского семинария продолжало свои традиционные занятия, собираясь не слишком часто – то у одного, то у другого участника, причем возглавлял наши собрания С.И. Маслов, старейший и авторитетнейший среди нас» (арк.17).

«Возник своеобразный историко-литературный кружок – «Историко-литературное общество при университете св. Владимира», наряду с существовавшим уже при университете «Историческим обществом Нестора-летописца». Учредителями его были прежние участники русской филологии» (арк. 18). Приєднався лише П.І. Рулін. Серед учасників О. Назаревський називає І. Огієнка.

О. Назаревський в інших споминах пише: «Владимир Николаевич [Перетц] был требовательный, строгий и в то же время благожелательный руководитель и критик наших первых опытов. К участию в Семинарии он допускал только тех, кто прослушал и сдал коллоквиум по его «Введению», а в дальнейшем проявил способности к самостоятельной работе» (Ф.78. №1623. Арк.2). У зв'язку з тим, що семінаристи виїжджали на екскурсії, «... у нас зав'язувались знакомства, устанавливались научные контакты не только с нашими сверстниками, но и с такими корифеями тогдашней филологической науки, как академики Шахматов, Соболевский, Никольский и другие» (арк.2). «Участие в работе Семинария, основанного В.Н. Перетцом, определило, можно сказать, всю дальнейшую судьбу многих из нас, его учеников... Не будучи сам украинцем, В.Н. Перетц живо интересовался культурной жизнью Украины и изучал ее литературное прошлое по первоисточникам. К этому он привлекал и нас, своих учеников» (арк.2) (допис олівцем: с значительными сокращениями и тремя грубыми искажениями напечатано в газете, малотиражке КДУ «За радянські кадри», 1963. – №13 (пятница, 29 марта).

Перші спроби організації систематичного семінарію з питань словесності відносяться до осені 1904 р. Утворився невеликий гурток зі студентів, серед

яких був і І. Огієнко. Він читав на Семінарі лекцію «Хронологічна побудова історії давньоруської літератури» [19, с.8].

«При попытках возобновить занятия весной 1907 г. обнаружили свою энергию молодые участники занятий: С.Ф. Шевченко (реф. о пр. Ниле Сорском), И.И. Огиенко (о языкознании в старинной Малороссии), А.А. Назаревский (о повестях эпохи Петра В[еликого]), С.Л. Неверов («Логика» иудействующих)» (арк.9-10).

«За все время с осени 1907 по май 1912 г. членами семинария состояло 68 лиц, к которым следует добавить еще трех, только что принятых и не успевших обнаружить своей деятельности. Из этих 68-ми с первого года семинария осталось 11 лиц, продолжающих свои занятия. Им, как и следовало ожидать, принадлежит большая часть рефератов (С.А. Щеглова, С.А. Бугославский, А.А. Назаревский, Н.К. Гудзий, В.П. Адрианова, А.С. Грузинский, И.И. Огиенко, Ф.П. Сушицкий, С.И. Маслов, М.П. Чистяков, Е.Л. Неверова). Состоят ныне членами семинария: а) профессорские стипендиаты: С.И. Маслов, А.С. Грузинский, С.Ф. Шевченко, В.И. Маслов, И.И. Огиенко, А.А. Назаревский, Н.К. Гудзий, Ф.П. Сушицкий» (с. 11). «б). студенты историко-филологического факультета: С.А. Бугославский, М.П. Чистяков, А.А. Красовский, С.Н. Чебан, М.Я. Калинович, С.В. Савченко, А.В. Багрий, Е.А. Рыхлик, Л.Т. Белецкий, С.Е. Гаевский, М.А. Драй, Б.А. Ларин, В.М. Отроковский, Л.С. Мирский, П.П. Филиппович и вольнослушательница Л.Л. Шиферсон; в). окончившие Киевские Высшие Женские курсы: преподавательницы В.П. Адрианова, С.А. Щеглова, оставленная при ... [курсах] – Е.Л. Неверова; г). слушательницы... [курсов] – Е.В. Руткевич, Е.М. Шуляк» (арк. 12-13).

«... во время поездок в Петербург и Москву члены семинария выступали в ученых обществах с докладами. Так, во время первой поездки в Петербург в 1910 г. в Императорском обществе Любителей Древней Письменности 5 марта сделали сообщения... И.И. Огиенко – об изданиях «Неба нового» И. Гаятовского...» (арк.14).

І. Огієнко удостоївся серед інших восьми учасників семінарія бути обраним в члени-кореспонденти Імператорського товариства любителів давньої письменності.

В переліку «Літопису занять семінарія», І. Огієнко представлений такими працями: «Малоруська граматична термінологія» (II семестр, весна, 1908), «Отголоски текущей жизни и местный элемент в «Ключе разумения» И. Гаятовского» (IV семестр, весна 1909 г.), « К вопросу об источниках Успенской драмы св. Димитрия Ростовского» (VI семестр, весна 1910 р.), «Источники «Неба Нового» И. Гаятовского» та «Отражения «Неба Нового» в легендарной письменной и народной устной словесности» (VII семестр, осень 1910 р.), «Стихотворения И. Гаятовского» (VIII семестр, весна 1911 р.), «Апокрифический элемент в «Небе Новом» И. Гаятовского» (IX семестр, осень 1911), « Издания «Руна Орошенного» св. Димитрия Ростовского» та «Руно Орошенное, его состав, источники и судьба» (X семестр, весна 1912).

Після Лютневої 1917 року революції, коли по всій країні пройшла хвиля піднесення культурно-просвітницького руху [17, т.5, с.129-132], І. Огієнко одним із перших починає викладання в університеті українською мовою.

«Історія української літературної мови» І. Огієнка вийшла у видавничому проєкті «Запізніле вороття» – твір, за радянських часів був одним із особливо крамольних, оскільки повертав пам'ять, глибоке усвідомлення мови своїх пращурів як душі нації, стрижня ствердження своєї держави. І. Огієнко – відомий автор і укладач багатьох словників. Перші шість словників, що побачили світ

у Києві в період 1910-1914 років, коли він був аспірантом та приват-доцентом Київського університету Св. Володимира, на сьогодні є не лише унікальними історичними пам'ятками, а й цінним матеріалами в слов'янознавчій науці. Це – «Словарь неправильных, трудных и сомнительных слов», «Словарь ударений в русском языке и правила русского ударения», «Словарь неправильных, трудных и сомнительных слов, синонимов и выражений в русской речи», «Словарь общепотребительных иностранных слов в русском языке», «Орфографический словарь», «Словарь военно-исторических терминов». У Львові І. Огієнко підготував і видав ще три словники, присвячені правописним і стилістичним питанням української мови: «Український правописний словник» (1923, перевиданий і доповнений 1925) та «Український стилістичний словник».

Значну кількість напрацьованих матеріалів за браком коштів вчений видрукував у редактованих ним власних часописах – «Рідна мова», «Наша культура», «Віра й культура», а також як додатки в окремих монографічних виданнях – «Пам'ятки старослов'янської мови X-XI ст.» (Варшава, 1929), де розміщено словничок старослов'янської мови, а в книзі «Український літературний наголос» (Вінніпег, 1952) – словник літературних наголосів. Його «Історичний словник української граматичної термінології» (1908) є вагомим внеском до мовознавчої галузі як дослідження, що розглядає граматичну термінологію з IX століття, акумулює всі мовознавчі терміни й простежив їх видозміни протягом історичних періодів (від граматик Л. Зизанія, М. Смотрицького, Павловського, а також граматик Вагилевича, Левицького, Лозинського, Лучкая – до сучасності).

І. Огієнко – автор «Українського стилістичного словника» (1924, НТШ у Львові), який має підзаголовок «Підручна книга для вивчення української літературної мови». Його кредо було таким: «Наша власна українська мова в її різних численних говірках така багата, така колоритна, що просто гріх перед своїм народом поповнювати літературну мову нашу непотрібними позичками з мов чужих, скажемо, з польської чи московської» (Огієнко І. Український стилістичний словник. – С. 9).

Видавництво отців Василян у Жовкві 1934 видало «Словник слів, у літературній мові не вживаних» І. Огієнка, який містив слова й форми, не вживані в літературній мові, переважно з польської та російської, архаїзми та галицизми. Українці Америки під керівництвом Костя Церкевича у Нью-Йорку вважали книгу дуже корисною і перевидали її в 1970-х роках у серії «Бібліотека термінологічних словників і монографій».

І. Огієнко – автор видання «Історія українського друкарства» (Львів, 1925), де подав та бібліографічно оформив друкарську картину в Україні – від краківського міщанина Ш. Фіюля XV ст., (який опікувався друкуванням богослужбових книг для українського населення) [13, с.18-22], львівської друкарні І. Федорова – до українських друкарень XVIII ст.

Перу І. Огієнка належить і «Церковний словничок» (Холм, 1942). Він – автор «Граматично-стилістичного словника Шевченкової мови» (Вінніпег, 1961), до якого автор додав монографічний розділ «Шевченко як творець української літературної мови», де розглядає мову Кобзаря з різних мовознавчих огранок. А його часопис «Рідна мова» містив постійну рубрику для найменших читачів, ретельно плекану автором. Він називав колонку, ніби звертаючись до своєї доньки Лесі – «Граматика малої Лесі», і підписувався: дід Огій. Замітки мали здебільшого інформативний пізнавальний характер, дуже дохідливі, почасти з казковою оповіддю. Прагнути виховувати художні смаки дітей, І. Огієнко вмщував тексти з творів Т. Шевченка, Лесі Українки, О. Олеся, Остапа Вишні, уникаючи чужоземних кальок та запозичених слів.

Вінцем діяльності І. Огієнка є чотиритомне видання «Етимологічно-семантичного словника української мови», що друкувався в 1964-65 роках в часописі «Віра й культура», а ще раніше – в 1933-34-х роках – у часописі «Рідна мова» (Митрополит Іларіон. Етимологічно-семантичний словник української мови: У 4 т. – Вінніпег, 1970-1994) завдяки старанням упорядника цього видання професора Ю. Мулика-Луцка. М. Куцюк назвала видання цього унікального словника «пам'ятником Іванові Огієнкові на словникотворчій українознавчій ниві» [21, с.33].

Виникали й труднощі в роботі. Як зазначав упорядник видання Ю. Мулик-Луцк у передмові: «Картки з авторовими поясненнями скорочень назв усіх тих джерел, якими користувався автор у процесі писання словника, зникли. Картки з поясненнями скорочень номенклатури також пропали. Багато сторінок опинилося в хаосі перемішання. Пропала чимала кількість карток цього рукопису. Про це свідчить той факт, що в багатьох випадках бракує або початкових, або кінцевих карток з поясненням походження й значення деяких слів» [7, с.8].

Життя висувало нагальну потребу мовного об'єднання нації, ідею соборності мови. За І. Огієнком – народ без мови – не є повноцінним народом. Саме з цих міркувань вчений започаткував видавництво часопису «Рідна мова», про який ішлося. Він виходив протягом семи (з 1933) років у Жовкві в друкарні отців василіан, а редагувався у Варшаві. В 1935 р. для дитсадків безкоштовно видрукувався журнал «Рідне слово», а також настінна таблиця в двофарбу «Шануймо рідну мову!» та «Десять мовних заповідей свідомого громадянина» – для шкіл, читалень, установа.

З творчої спадщини І. Огієнка необхідно назвати 12-томну «Історію церковнослов'янської мови» (з 1926), у якій автор ґрунтовно дослідив історичний, лінгвістичний, палеографічний огляд старослов'янських писемних пам'яток української, болгарської, сербської, чеської, північно-руської редакцій із повною їх бібліографією, альбомом досліджуваних творів, зразками шрифтів. Тут подано аналіз «Остромирового Євангелія», «Ізборника Святослава», «Чуднівського Псалтиря», «Казання Григорія Богослова», написи на чернігівських гривнях, монетах XI століття.

1938 р. цим же Жовківським видавництвом видрукувано «Повстання азбуки й літературної мови в слов'ян» (обсяг – 300 сторінок + 75 ілюстрацій, представлених із старослов'янських видань). І. Огієнко планував здійснити 30-томне видання «Бібліотеки українознавства» в створеному ним варшавському видавництві «Наша культура». Книга – «Повстання азбуки...» відкривала цю серію. Автор науково з'ясував першовитоки слов'янських азбук і літературних мов. Посилаючись на праці слов'янознавця В. Ягича [18, вип.14, с.835-846], вчений доводить, що наука знайшла відповідний метод для фундаментальних досліджень походження слов'янських азбук з повагою до дослідження інших давніх азбук. Праця І. Огієнка складається із розділів: історія алфавіту давніх народів, історія глаголиці, історія кирилиці, оповідання ченця Хороброго про слов'янську писемність, виникнення слов'янської літературної мови.

Постаті ченця Хороброго І. Огієнко присвятив окрему студію «Оповідання ченця Хороброго про письменна слов'янські» (Київ, 1927), який мешкав, на його переконання, в Македонії у IX-X ст., і мав ім'я єпископ Климент. Свідчення ченця подекуди полемізують, з цікавими подробицями про те, як чернець боронив письмо свого вчителя Костянтина – глаголицю – проти експансії латинізмів на слов'янську писемність. Саме на підставі цих аргументів І. Огієнко стверджує, що слов'янська писемність існувала задовго до Костянтина [14, вип.39, т.2, с.189-199].

З 1934 р. «Рідна мова» розпочала друкувати «Бібліографії української мовознавчої бібліографії». Тут було вміщено найголовніші покажчики книжкових видань, наукових праць, статей, оглядів як українських, так і зарубіжних вчених. На кшталт подібного видання є праця І. Борщака «Європа про українську мову XVII-XVIII століть» [16, вип.15, с.221-227]. Часопис мав широкий прихильний резонанс іноземних науковців. Сам видавець та автор статей був вдоволений своєю працею. Вже на канадській землі він писав: «Сьогодні, оглядаючись на цей тяжкий тернистий шлях «Рідної мови», спокійно можна сказати: зроблено все, що було в силі людській, щоб чесно й достойно стояти на сторожі слова. Працю докінчить наступне покоління» [11, с.370].

Постаті І. Огієнка присвячували свої дослідження *М. Тимошик*, який студіював канадські архіви (див., наприклад, [20-21]). Спадщину І. Огієнка студіював історик *В. Ляхоцький* [2-6].

Список використаних джерел:

1. Андріяшик О. Наша мова – це наша доля. *Літературна Україна*. 2009. 19 листоп. С. 2.
2. Ляхоцький В. Іван Огієнка (митрополит Іларіон) : покажчик архівних джерел. Київ, 1998. С.7.
3. Епістолярна спадщина Івана Огієнка (митрополита Іларіона): 1907-1968 / В.П. Ляхоцький та ін. Київ, 2001. 477 с.
4. Ляхоцький В.П. Іван Огієнка (митрополит Іларіон): Покажч. архівних джерел / Укр. держ. НДІ архівної справи та документознавства, Істор. товариство «Несторалітописця». Київ, 1998. 79 с. (Архівні та бібліограф. джерела укр. істор. думки; вип.1).
5. Ляхоцький В.П. Просвітитель: Видавничо-редакційна діяльність Івана Огієнка (митрополита Іларіона) / Держ. Комітет архівів України, Укр. держ. НДІ архівної справи та документознавства. Київ : Вид-во імені Олени Теліги, 2000. 528 с.
6. Ляхоцький В.П. Тільки книжка принесе волю українському народові... : Книга, бібліотека, архів у житті та діяльності Івана Огієнка (митрополита Іларіона) / Укр. держ. НДІ арх. справи та документознавства. К.: Вид-во імені Олени Теліги, 2000. 662 с.
7. Мулик-Луцк Ю. Передмова // Митрополит Іларіон. Етимологічно-семантичний словник української мови : у 4 т. Вінніпег, 1970. Т. 1. С. 8.
8. Назаревский А. Страницы воспоминаний (о семинарии русской филологии В.Н. Перетца), 1963. ИР.НБУВ. Ф.78. №1623;
9. Назаревский А.А. Из истории семинария русской филологии проф. В.Н. Перетца (В.М. Отроковских). К 80-летию со дня рождения. [Статья, 1971. Рукопис, машинопис]. ИР. НБУВ. Ф.78. №1627;
10. Назаревский А. Семинарий русской филологии акад. В.Н. Перетца. Сборники: I, 1912; II, 1929. К., Л-д. ИР.НБУВ. Ф.78. №2134.
11. Огієнка І. Історія української літературної мови. Вінніпег, 1949. С. 370.
12. Огієнка І. (митрополит Іларіон). Історія української літературної мови / упоряд., авт. передмови і коментарів М.С. Тимошик. 2-е вид., випр. Київ : Наша культура і наука, 2004. 436 с., іл.
13. Рева Л. Видання Швайпольта Фіюля у фондах відділу стародруків та рідкісних видань ЦНБ НАН України. *Бібліотечний вісник*. 1994. № 3. С. 18-22.
14. Рева Л. Герасим Смотрицький і «Острозька Біблія» в дослідженнях філологічного семінару В.М. Перетца. *Антонінський край у просторі і часі* : матеріали Міжнар. наук.-краєзнав. конф. (11-14 черв. 2008 року, смт. Антоніни Красилів. р-у Хмельниць. обл.) : у 2 т / Житомир. наук.-краєзнав. т-во дослідників Волині, Житомир. обл. ін-т післядиплом. освіти, Житомир. обл. краєзнав. музей [та ін. ; голов. ред. М.Ю. Костриця]. Житомир, 2008. Т. 2. С. 189-199.

15. Рева Л. Давня українська література в дослідженнях членів комісії історико-філологічного відділу ВУАН (20-30-і рр. XX століття). *Література. Фольклор. Проблеми поетики* : зб. наук. праць / редкол.: А.В. Козлов (відп. ред.) [та ін.] ; Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка, Ін-т філології. К., 2005. Вип. 21. Ч. 2. С. 309-326.
16. Рева Л. Ілько Борщак – популяризатор творів української проблематики у франкомовному науковому середовищі. *Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні* : зб. наук. ст. / Центр пам'ятокзнав. НАН України та Укр. т-во охорони пам'яток історії та культури, Наук.-дослід. центр «Часи козацькі». 2006. Вип. 15. С. 221-227.
17. Рева Л. Культурно-освітні процеси в Українській державі. *Студії з архівної справи та документознавства*. Київ, 1999. Т. 5. Матеріали II Міжнародної наукової конференції «Гетьман Павло Скоропадський та Українська Держава 1918 року». С. 129-132.
18. Рева Л.В. Ягич – голова-патріарх усіх сучасних слов'янознавців. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського* : зб. ст. / НАН України, Нац. б-ка України імені В.І. Вернадського, Асоц. б-к України. 2005. Вип. 14. С. 835-846.
19. Семинарий русской филологии при Императ. университете св. Владимира под руководством проф. В.Н. Перетца: Первое пятилетие. К.: Типография Школы Печатного Дела, Александровская, 35, 1912. [С.8]. 64 с.
20. Тимошик М. Іван Огієнко і Київ // *Вечірній Київ*. 1997. 10 січ.
21. Тимошик М. Іван Огієнко (митрополит Лларіон) в обороні української мови. *Історія української літературної мови / упоряд., автор передмови і коментарів М.С. Тимошик*. 2-е вид., випр. Київ : Наша культура і наука, 2004. 436 с. [С.33].
22. Шевельов Ю. Українська мова в першій половині XX століття (1900-1941): Стан і Статус. Мюнхен : Сучасність, 1987. 294 с.

In the article by Reva L., the life and creative path of the prominent Ukrainian, patriot, scientist of the world dimension I. Ohiienko was traced. The growth of the master due to «Kiev» school V. Peretz, his successes before of emigration. Thanks to archival materials, in particular, the memoirs of O. Nazarevsky, traced the creative atmosphere of the environment. The scientific achievements of the scientist, in particular his linguistic achievements, are analyzed. According to I. Ohiienko, the language is a gift of God that needs to be protected and cherished. Also focused on book research by I. Ohiienko. I. Ohiienko is a well-known author and compiler of many dictionaries. The first six dictionaries that saw the world in Kyiv between 1910 and 1914, when he was a post-graduate student and private associate professor at St. Volodymyr's University of Kyiv, today is not only a unique historical monument but also valuable materials in Slavic studies science.

The crown of I. Ohiienko's work is the four-volume edition of the «Etymologically-Semantic Dictionary of the Ukrainian Language», published in 1964-65 in the magazine «Faith and Culture», and even earlier – in 1933-34-th years – in the magazine «Native language». From the creative heritage of I. Ohiienko it is necessary to name the 12-volume «History of the Church Slavonic Language» (from 1926), in which the author thoroughly investigated the historical, linguistic, and palaeographic review of Old-Slavic written memorials of Ukrainian, Bulgarian, Serbian, Czech, northern Russian editions with their full bibliography, album the explored works, samples of fonts. Here is an analysis of the «Izbornik by Svyatoslav», «The Chudnivsky Psalter», «Speaking of Gregory the Theologian», inscriptions on Chernihiv hryvnyas, coins of the XI century.

Key words: Ivan Ohiienko, science, linguist, book.

Отримано: 03.09.2018 р.